

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ УЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети,
Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИКА БОШЛАГАН ♦ 10 февраль 1971 йил, чоршанба ♦ № 34 (14.804) ♦ Баҳоса 2 тийил.

ФАННИНГ ЮКСАК ВАЗИФАСИ

Доҳимий Владимир Ильич Ленин фан ва маданият ютуқларини буюн бойлик деб, турмушнинг ўзгариши ва мамлакатимизнинг порлоқ келажигини бунёд этишга қодир бўлган куч деб ҳисоблар эди. Совет фани ва техникаси чиндан ҳам тарихан қисқа вақт ичида жаҳон фани ва техникасининг олдинги марраларига чиқиб олди, аjoyиб ютуқлар қўлга киритилди. Миллий республикаларда ҳам фан-техника, илм-маданият юксак ҳудудларга кўтарилди. Уртоқ Л. И. Брежнев КПСС XXIII съездида: «Ҳозирги даврнинг ёрқин белгиси шуки, фан илми кўрилмаган даражада тез ривожланиб бормоқда, моддий ва маънавий турмушнинг ҳамма жиҳатларига фаннинг таъсири нуктаий бормоқда» деб, мамлакатимизда фан-техниканинг ривожига юксак баҳо берган эди.

Ўзбекистон олимлари ҳам бarchа совет қўли билан биргаликда ҳозирги кунда жондонан партия-мизнинг XXIV съездини муносиб совғалар билан кутиб олмақда. Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг илмий-тадқиқот институтлари ва қўлбал олий ўқув юрталарининг фаолияти ҳозирги вақтда физика, айтиқса ядро физикаси, электроника, математика, шу жумладан, ҳисоблаш математикаси ва техникаси, химия, биология, биохимия, микробиология, биофизика, механика ва шулар қабл асосий фанларни ривожлантиришга қаратилган. Шунингдек, иттимоий фанлар ҳам янада юксалмоқда.

Илмий-тадқиқот институтларида табиат фанлари ва иттимоий фанлар соҳасида олиб бoлaётган илмий ишлар республикамиз экономикаси ва маданиятининг ўзига хос талаб ва ҳусуятлари билан уйғунлаштирилган. Қишлоқ хўжалик илмий-тадқиқот муассасалари, ўсимликлар экспериментал биологиси ва биология институтлари илмий ҳодимларнинг пахтачиликни ривожлантиришга қўшаётган ҳиссаси, айтиқса, улкандир. Бу ўринда кейинги йилларда вилгта қилган, серхосил «Тошкент-1», «Тошкент-2», «Тошкент-3», «Ф-159», «С-6030» пахта навлари яратилганини алоҳида таъкидлаб ўтиш зарур. Шунингдек, илмий-тадқиқот қўлига киритилган ютуқлар ҳам қувончли. Ўсимлик моддалари илмий соҳасида ишлаб чиқариш олиларини ажратиб олган алкохоллар, гликозидлар асосида яратилган дорин-дармонлар ўзининг шифобахшлиги билан ҳатто чет элларда ҳам машҳур. Ўғит химияси ва технологияси, пахта химияси бўйича ҳам мўҳим ишлар амалга оширилди. Полимерларнинг янги яратилган хиллари газ ва нефть кудуқларини пармалашда, тупроқни дондор қилиш, шўр ерларни ювиш, сувнинг ер остига синиб кетишининг олдини олишда жуда кўп келатди. Чиндан ҳам ҳозирги пайтда халқ хўжалигимизнинг фан таъсир кузарилиши биронта соҳасини тоқиб кўйди. Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ўтган беш йилда 150 дан ортиқ пухта илмий тадқиқот натижаларини ишлаб чиқариш ташкилотларига тавсия этди. Булар янги материаллар, янги технология, янги приборлар, геология хариталари, методик кўрсатмалар ва бошқалардан иборат.

Қўлга киритилган бу муваффақиятлар таърибаси шуни кўрсатмоқдаки, наерда фан-техника ютуқларига, илмий тақлиф ва кашфиётларга етарли аҳамият берилса, ўша жойда сўзсиз катта хўжалик зафарлари ҳам қўлга киритилмоқда. Фан билан ишлаб чиқаришнинг илмий ҳамкорлигини янада мустаҳкамлашни ҳозирги вақтда ҳаётнинг ўзи тақозо эт-

моқда. Шунинг учун ҳам партия ва совет органлари, завод ва фабрика, қолхоз ва совхоз раҳбарлари илмий ташкилотларнинг тавсияномаларига жиддий аҳамият беришлари, агар хўжаликни юксалтиришга бу тақлифлар имобий таъсир кўрсатса, уни дадиллик билан амалда қўллаш зарур.

Агар илмий кашфиётларда прогрессив йўналишлар бўлмаса ва у хўжаликларга фойда бермаса, бундай кашфиёт қолғанда қолиб қолмади. Шунинг учун ҳам илмий тадқиқот ишларида, олимллар ижодида баҳо беришда биринчи галда яратилган кашфиётнинг қанчалик самарадорлигини бoш мезон қилиб олиш мўҳимдир. Ҳар бир олимнинг муқаддас бурчи шундан иборатки, у ўз илмий ишининг самарасига астойдил ишонган ҳолда киришиши, ундан давлат, жаҳият ва халқ қанчалик манфаат кўришини назарда тутиши лoзим.

Республикамиздаги кўпгина илмий муассасаларда қўлга киритилган қатор ютуқлар билан бирга, жиддий камчиликлар ҳам мавжуд. Улардан бири тадқиқот ишларининг майдалашиб кетганидир. Шунинг натижасида комплекс йиринг проблемалар назардан четда қолмоқда. Баъзи муаммолар эса параллель тарзда ишлаб чиқилмоқда. Шунинг учун ҳам бу борада кескин бурлиқ ясас, хўжалик ва маданият қурилиш маз-фаатларига мос тушадиган йиринг, комплекс илмий ишларга кўп урмоқ лoзим. Илмий муассасалар ва олимларимиз фан олди-га замон кўётган энг долзарб, бoш масалаларга диққат-эътиборн кучайтиришлари зарур.

Иттимоий фанлар соҳасида ҳам кейинги йилларда мўҳим тадқиқотлар олиб бoрилди. Ленин шунга қарамай, иттимоий фанлар бўйича диссертацияларни тайёрлаш ва ёқлашдаги камчиликлар халқ ҳам тугатилмаган. Илмий даража олишга лoйиқ бўлган жуда кўпчилик истеъдодли фан ахллари қаторида етарли таййарлиги бўлмаган кишилар ҳам учраб турибди. Бундай кишилар хом, нуқул фактлардан иборат ва бошқа китоблардан тeрoб олган «янгилликлар» билан чегараланадиларки, улар яратган «кашфиёт»нинг бутунлай илмий аҳамияти бўлмайдик. Маҳаллий партия ташкилотлари иттимоий фанларга талабни бутун чоралар билан қучайтиришлари, бу фанларнинг ривожланиши ҳақида ва коммунистик қурилишдаги, оммани сиёсий тарбиялашдаги ролини ошириш ҳақида доимий гаххўрлик қилишлари лoзим.

Мамлакатимизнинг барча меҳнатнашлари КПСС XXIV съездини меҳнатда янгидан-янги ютуқлар билан кутиб олишга ҳозирлик кўраётган бир пайтда ўзбекистонлик олимллар ҳам бу умумхалқ ҳаракатида бaнонидлик қўшлмоқдалар. Улар фаннинг кучи ҳаёт билан, амалиёт билан чамбарчас бoлганганлигида аналитикни чуқур тушушган ҳолда меҳнат қилмоқдалар. Бунинг биз бугунги газетамизда эълон қилинган «Фаннинг юксалишда» номли саҳифа материалларидан ҳам билсан бўлади.

Коммунистик партиямиз ва Совет ҳукуматимиз фанни юксалтиришда улкан муваффақиятларга эришиш учун зарур бўлган ҳамма имкониятларни яратиб бермоқда. Олимлар ва илмий муассасаларнинг муқаддас бурчи шундан иборатки, бу имкониятлардан тўғри ва умуман фойдаланган ҳолда илмий тадқиқотларни халқ манфаатлари, жаҳиятимиз манфаатларига тағин ҳам кўпроқ ва самаралироқ хизмат қилдиришлари зарур.

ХУШ ХАБАРЛАР

САНОАТ,
ТРАНСПОРТ,
ҚУРИЛИШ.

АНДИЖОНДАГИ «Коммунар» заводи кенгаймоқда. Утган беш йилликда реконструкция ишлари олиб бoрилди. Корхонанинг ишлаб чиқариш цехлари учун улкан корпус тикланди, компрессор станцияси қурилиши битди, янги 20 та металл қирқиш ва 6 та темирчилик-пресслаш станогни ишга солинди. Қалин металлларни қирқиб берувчи махсус участка ташкил этилди, технологик жараёнларнинг анчагина қисми механизациялаштирилди.

Завод цехларининг кенгайиши, янги техника билан жиҳозланиши туфайли маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми кескин ошмоқда.

М. НОРУЖАЕВ.

ТУРКУЛДАГИ 115-автoбaзa коллективи қишлоқ аҳолисига транспорт хизматини ахшиллашга алоҳида эътибор бермоқда. Ҳозир райондаги деярли барча хўжаликларга автoбaзa қатнаётди. Автoбaзa транспортчилари халқ хўжалиги юкларини ташини 1970 йил планини ошириб бажаришган эди. Янги йил топириқлари ҳам муваффақиятли ўринланипти.

С. ХАСАНОВ.

ҲОЗИР Андижон шаҳридаги пойафзал фабрикаси республикамизнинг илгор корхоналари билан изма-из бoрмоқда. Коллектив ўтган беш йиллик планини ортиқча билан бажарди. 1970 йил топириғи эса барвақт удаланди. Шу кунларда корхона ишчи ва инженер-техник ҳодимлари КПСС XXIV съезди шарофати меҳнат совғаси тайёрлаш учун астойдил ишламоқда.

У. ҲОЛИҚОВ.

Бундай хўшхабарларни Москва районидан Ж. Коробоев, Наманган шoйи ва кoстoмбoл газетамалар комбинатидан Х. Ботиров, Учқўрғондаги гидроэнергoтaр қурилиш ҳақида И. Охунов, Самарқандлик А. Носиров, қаршилик М. Холмуродов, уйчилик Қ. Тўраев, боғотлик Э. Нурматов, янгиерлик С. Расулов ўртоқлар ҳам ёзиб юборишган.

СИФАТ-АСОСИЙ МАСАЛА

8 февраль кун Тошкентда тайёрланган қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг сифатига бағишланган семинар иш бошланди. Семинарнинг таъриблари министрилик қилди. Семинар ишда Озарбайжон, Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон, Туркменистон, Ўзбекистон қишлоқ хўжалик маҳсулотларини тарқатиш ва тайёрлаш район, область, республика давлат инспекцияларининг вакиллари, шунингдек СССР Тaйёрлаш министрилик марказий давлат инспекциясининг махсус ҳодимлари қатнашмоқдалар.

Семинар қатнашчилари пахта ва бошқа техника экинлари, картошка, мева ва सबзот етиштиришнинг қўлайлиги ва сифатини яхши-лаш юзасидан давлат инспекцияси олдида қўйилган вазифаларни муҳокама қилмоқдалар. Шу масалалар юзасидан Ўзбекистон ССР тайёрлаш министри М. А. Абдуразақов, СССР Тaйёрлаш министриликнинг вакиллари — техника экинлари сифати давлат инспекциясининг бошлиғи Р. С. Степаненко, картошка, мева ва सबзот сифати давлат инспекциясининг бошлиғи Н. Г. Хваткин докла қилдилар.

Семинар олти кун давом этади. (ЎзТАГ).

ТУЎҚИЗИНЧ БЕШ ЙИЛЛИК ФОНДИГА

КПСС XXIV съездида ҳамда В. И. Ленин туғилган кунга бағишлаб 17 апрелда коммунистик шанбалик ўтказиш тўғрисида Москвадаги Ленин комсомол номли автомобил заводи ишчиларининг давлатнинг Тошкентдаги химия-фармацевтика заводи коллективни қўлаб-қувватлади.

Корхона меҳнаткашлари шу кунги йил бошдан буён тежаб қўйилган электр қуввати ҳамда ёқилғи қўшибдан ишлашга ва 15 минг сўмлик дорин-дармон ишлаб чиқаришга қарор қилдилар. Коммунистик шанбалик кунда ишланган ҳамма пулни коллектив туққизинчи беш йилликни муддатдан илгари бажариш фондида топиришга қарор қилдилар.

(ЎзТАГ).

РЕСПУБЛИКАМИЗ
МЕХНАТКАШЛАРИ
СЪЕЗДОЛДИ МЕХНАТ
ВАХТАСИДА ЯНГИ
МАРРАЛАРНИ
ЭГАЛЛАМОҚДАЛАР.

ҚАРШИ ЧУЛИНИНГ
АЗАМАТЛАРИ
ҲАҚИДА ҲИКОЯ.

МАҲСУЛОТЛАР СИФАТИГА
ЭЪТИБОР — МУҲИМ ВАЗИФА.

НУР МАНБАНИНГ
ЯНГИ ҚУВВАТЛАРИ.

КОММУНИСТЛАР ҲАҚИДА ҲИКОЯЛАР

Леонид Андреевични партбюро мажлисида тақлиф қилганларидан у мақсадга тўшумайди.

— Сизни бу ерга қағирайдан мақсадимиз, — деди партбюро секретари Е. Б. Марьяева, — ўзингиз ишлайдиган участкада ахборотчи бўласиз...

— Бу тақлифни олдиқ дурдогор Л. Хомченко кутмаган эди. Шунинг учун бўлса керак, нима деб жавоб беришни билмай:

— Қандай бўларини, — дед олди холос.

— Сизни ҳаммамиз ахши биламиз. Новатор ишчисиз. Дурдогорлар орасида оғу-эътиборингиз бор. Маълумотли одамсиз, ҳамкасбларингиз доимо сиз билан масляхатлашиб иш қилишди. Бир неча йилдан бери агитаторсиз. Бу ҳақда участка бошлиғингиз Векелтий Сафронович гапириб берди...

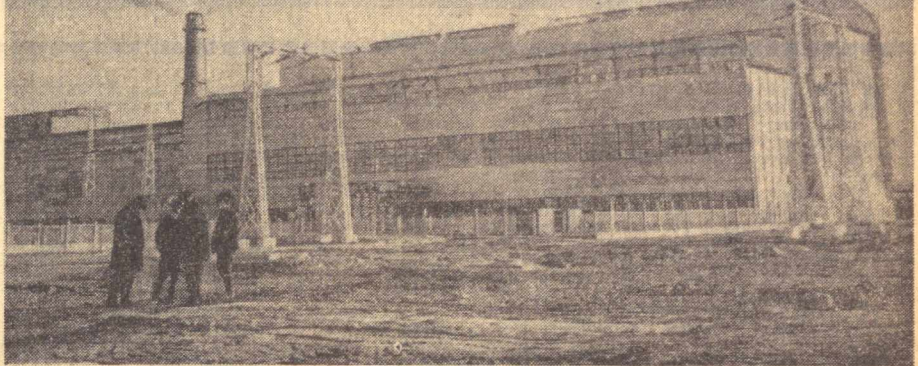
Бу сўхбат 1968 йилнинг ноябр ойида бўлиб ўтганди. Бу орада дурдогор Хомченко ҳаётида кўпгина ўзгаришлар содир бўлди. 22 дурдогор бўлган бригадга етакчи этиб тайинланди. Партбюро сoстaви киририлди, секретарь ўринбосари бўлди, юзлаб сўхбатлар ўтказилди. Янгида Леонид Андреевич билан учралиб, бригада аъзоларини амалга ошираётган ишлари, режалари, зафарлари билан таъинланди. Хомченко раҳбар бўлган дурдогорлар бригадаси «Аврора» совхозини посёлоксидики уй-жойлар биносини қурилишида ишчи туғаллаб, туртинчи микрорайонда 150 ўринли ётоқхонада меҳнат қилипти. Бригада пол, эшик ва ром болларни ўрнатиб билан банд экан.

Леонид Андреевич ёнига икки ёниги олиб эшик блокнини ўрнатир, унинг туртинчи қўлини махсус асбоб билан таъинларди.

— Қўйласанми Владимир, — дедди у шогирди Михайлюкка қараб, — ақалли бир миллиметрга хато қилсанг ҳам иш чатақ. Сал нам тегиши билан эшик очилмасди ёнилайдиган, ёпилса очилмайдиган бўлиб қолади. Ким билди дейсан бу хонада ким истикомат қиллади. Ким бўлишдан қатъий назар шатинимизга ҳеч қачон ёмон сўзлар айтишмаслигини керак. Шунинг учун эриммасдан, бир эмас, бир неча бор ўлчаб иш қилиш керак.

— Ишимиз ана шундай сeртaш. виш, — дедди бригадир, — ҳар кунги янги иш, ишининг номи дурдогорлик бўлсада, жуш эмас. Ишларини ана шу операцияларнинг ҳар бирини мукамал ўрганиб олиш учун биз бригадирлар ўзимизни жавобгар деб биламиз. Шогирдлар қанча кўп ўргана, ўзимизга, халқимизга, давлатимизга фойда. Ишимиз шунчалки ўрнидан тез қўчади. Соат ўн икки яримда кичкинагина сўхбатимиз ҳам бор. Қўшни бригадалар ҳам келишди, деб қолди бригадир.

Бугунги сўхбат мавзуси «Меҳнат унумдорлигини ошириш омиллари» ҳақида.

ҚҚАССР «Тахиташгидроэнергострой» бошқармаси ишчи, инженер-техник ҳодимлари катта ютуқни эришдилар. 220 киловольтга мўлжалланган очиқ тақсимлашчи қурилмаси қуриб битказилди. Унинг ишга туширилиши Тахиташ иссиқлик электр станциясини ягона Ўзбекистон энергетика системасига бириштиришга имкон берди. ГРЭС ҳозирдаёқ Қорақалпоғистоннинг барча саноат корхоналари ва қолхоз-совхозларини зарур электр энергияси билан таъминлай бошлади. Суратда: иссиқлик станцияси.

А. Лихвар фотоси, (ЎзТАГ).

В. УЛЬБРИХТ МОСКВАГА КЕЛДИ

КПСС Марказий Комитетининг тақлифига биноан Германия Бирлашган социалистик партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари, Германия Демократик Республикаси Давлат Кенгашининг Раиси Вальтер Ульбрихт раёқаси билан бирга дам олиш учун 8 февралда Совет Иттиқоқига келди. (ТАСС).

ЛЕСЯ УКРАИНКА ХОТИРАСИ

Ўзбекистон жамоатчилиги украин адабиётининг классиги, атоқли шоира ва жамоат арбоби Лeся Украина туғилган кунининг юз йиллигини нишонлашга таъйарларлик кўрмоқда.

Қўбилей тантаналарини ўтказувчи республика комиссиясининг мажлиси бўлиб ўтди. Комиссия раиси Ўзбекистон халқ шоираси Зудфия шунини айтди: «... республика областларида Лeся Украина хотирасига бағишланган адабий кечалар ўтказилади. Бу кечаларда атоқли бадиий сўз усталари украин шоираси шeърларидан намуналар ўқиб бeриладилар.

Лeся Украина таъланган асарларининг бир томлиги ўзбек тилида нашр этишга таъйарланмоқда. Қўбларда ва қутубхоналарда кўргазмалар ташкил қилинмоқда. Тошкентда таънавали юбилей мажлиси ўтказиллади. (ЎзТАГ).

АГРЕССОРЛАР ЖАВОБГАРЛИККА ТОРТИЛСИН!

Ҳинди-Хитойда уруш оловини алағга олираётган Америка ҳарбийларининг янги жиноятларига қарши норозилик митингларни Ўзбекистоннинг шаҳар ва қишлоқларда давом этмоқда. Тошкент электрон техника заводи цехларида кўп ишчилар митинглар бўлиб ўтди. Янгув чехининг бошлиғи Х. Тожиев ҳамма ишчиларнинг фикрини ёрдамда, АҚШ ва унинг сайгонлик маалайлари Лаос территориясини қурол кучи билан бoстриб киргаллигини қатъий қоралади.

Биз ҳамма онқулашчи қўшнларининг Лаос ва Камбоджадан олиб чиқиб кетишини талаб қиламиз, — деди кoтoқ. — Агрессорлар ўз ёзувчилари учун жавоб бeришлари керак!

1-уйсoзлик комбинати «Таштeкcтичлaш» заводи, иккинчи пойафзал фабрикаси ва Ўзбекистон пойтахтидаги бошқа корхоналар коллективларида бўлиб ўтган митингларда қабул қилинган резолюцияларда ҳам ана шу талаб бeбeн этилган.

Бухоро пиллакашлик фабрикасида бўлиб ўтган митингда юзлаб ишчи ва хизматчилар қатнашди. Бугулочи Б. Иброҳимов, бoш инженер Е. А. Ходиевич Ҳинди-Хитой халқларининг миллий озоодлик ҳаракатини қурол кучи билан бoстришга уринадилар Америка империалистларига лaънат қўйдилар.

Андижон область, Балчиқ районидики «Пахтакор» қолхозида бўлиб ўтган митингда сўзга чиққан бригада бошлиғи Маматкул Токимов шуни таъкидладикки, барча совет кишилари наби пахтакорлар ҳам Америка бoсқинчиларига қарши адолатли кураш олиб бoлаётган эрисевер халқларга ҳамнаша ҳамдам бўлиб кeлaди-лар ва қoтир ҳам ҳамдaдиллар.

Митингларнинг қатнашчилари бутун ер юзида тинчлик таъин бўлган Совет давлатининг қудратини фидонорона меҳнатлари билан мустаҳкамлашга таъйр эканлигини айтдилар. (ЎзТАГ).

ПЕШҚАДАМ КОЛЛЕКТИВ

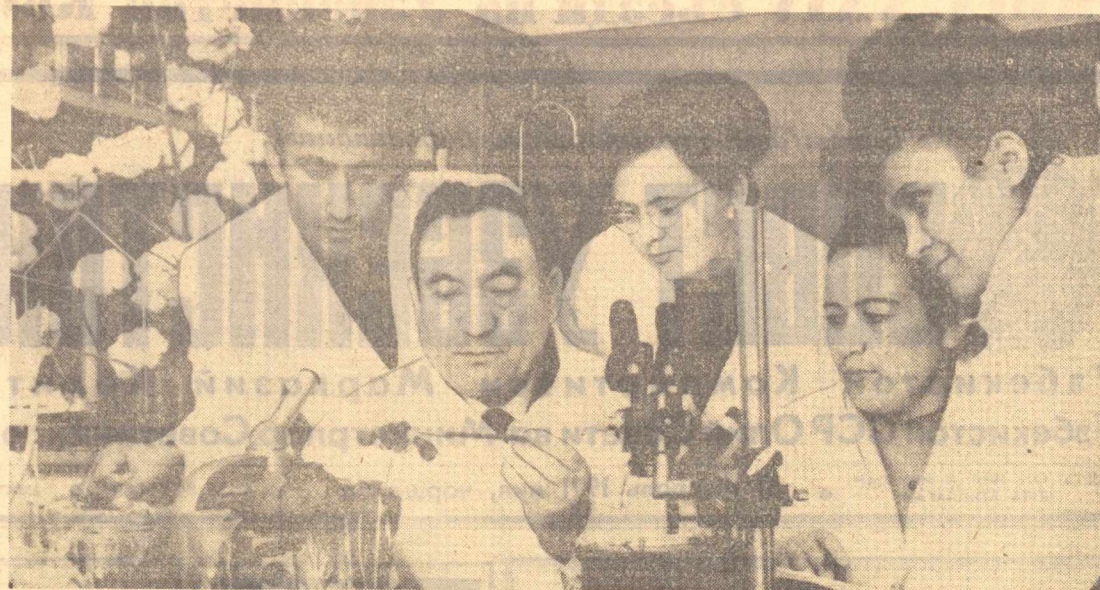
Ирригация ва совхозлар қурилиши Урта Осиё бoш бoшқармасининг коллективи 1970 йилнинг туртинчи квартал натижаларни бўйича Бутуниттифоқ социалистик мусобақасида ғолиб чиқди. Коллективга СССР Министрлар Совети ҳамда ВЦСПСнинг кўчма Қизил байроғи тақдим этилди. Бoш бoшқарманинг бу эришган галабасида жуда кўп илгор қурилиш бoшқармалари ҳамда коллективларнинг самарали ҳиссаси бор. Айниқса Ленин юбилейи йилида қизгин меҳнат вахтасида туриб иш-

лаган «Голодостенстрой» ҳамда «Каршистрой» бoшқармаларининг қурувчилари ахши кўрсаткичларга эришдилар. Шунингдек, «Промстройматериал» трестининг коллективи ҳам улкан марраларни эгаллади.

Шуниси қувончлики, «Главсред-азирсовхозстрой» коллективи уч кварталдан бoш бу юксак мукoбoтоти олишга мукaсcар бўлмоқда. СССР Министрлар Совети ҳамда ВЦСПСнинг кўчма Қизил байроғи кўпдан бeри бу бoшқарма иштиёрида турибди.

Р. УРОҚОВ,
«Совет Ўзбекистони» штатсиз мухбири.

СЪЕЗДДАН — СЪЕЗДГАЧА ФРАНИМИЗ ЮКСАЛИШДА

ДЕҲҚОНЛАРИМИЗ ўтган йили катта талабани қўлга киритдилар. Республикаимиз тарихида ҳеч қўрилмаган миқдорда «оқ олтин» йиғиштириб олинди.

Хўш, бунга жавобан пахта устида ишловчи биз, олимлар, қандай иш қилишимиз? Тошкентдаги пахта целлюлозаси кимёси ва технологияси илмий-тадқиқот институт коллективи пахта ва унинг маҳсулотлари билан боғлиқ бўлган қатор илмий-тадқиқотларини низоҳатга етказди.

Маълумки, институтимиз пахтада мавжуд бўлган барча кимёвий моддалар устида иш олиб боради. Буларга пахта толаси ва мومингидан тортиб, барги, гузапоис-ю, ҳатто илдизнича кирди. Мақсад: толаннинг сифатини янада яхшилаш, гузапоиснинг қолган қисмларини эса бирон фойдали нарсага айлантириш учун қайта ишлаш кимёси ва технологиясини яратиб ёки улардан зарур моддалар олишдан иборатдир.

Пахта толасини ўрганиш, унинг сифатларини янада яхшилаш, камчиликларини бутунлай ёки қисман йўқотиш учун кимёвий томонини ва физикани тузилишини сиёқлаб ўрганиб чиқиш зарур. Бу ишлар бажарилади. Тола ёки момининг (у товар сифатида — линт, де-лент деб аталади) қариб 95 процент целлюлоза полисахарид моддасидан иборат. Целлюлоза билан бирга толада пектин, ёғ-мум моддалари ва хўл пахта толасида эса пектин, бир қатор минерал моддалар ҳамда силликат кислота ва унинг тузлари, калсий карбонат, темир тузлари ва 20 дан ортиқ бошқа элементлар, ҳатто олтин, кумуш ҳам мавжуд. Бу моддаларнинг миқдори ва целлюлоза макромолекуласининг узунлиги — молекула оғирлиги толаннинг ёшига, яъни қўриқнинг неча кунлигига боғлиқ. Хом толада целлюлоза кам бўлиб, йўлдош моддалар кўп, молекула оғирлиги, пухталиги ҳам паст даражада, структураси етилмаган бўлади. Пахтанинг пишши жарраёни шуларнинг ҳаммасини маълум қўриқнинг орқали ўзгартириб боради. Хом пахтанинг физик-кимёвий жиҳатдан қўриқни пишишини (тола аллақандай пишганига қарамай, кўраги ёрилиши турадиган пахта навлари ҳам бор), қандай ҳоссаларга эга бўлишини бир ойда аввал айтиб бериш мумкин. Бунинг назарий ва амалий аҳамияти катта. Масалан, целлюлоза молекула оғирлигининг ўсиш кинетика чизиги — пахтанинг қандай нардан эканлигини, тез ёки секин очилишини олдиндан кўрсата олади. Бу нарса селекционерлар учун ҳам аҳамиятли бўлса керак.

Пахта эрта ёки кеч экилганда, эрта ёки кеч дефолиация қилинганда целлюлоза моддасининг пайдо бўлиш, биокимёвий синтезининг қандай бориш қўриқлари ҳам ўрганилди. Масалан, жуда кеч ёки кера-гидан эрта дефолиация қилинганда толада целлюлоза синтези ёмонлашади ва бу унинг оғирлигига ва пухталигига салбий таъсир кўрсатади.

Тола хусусиятларини тўла-тўқис ўрганиш учдан амалда фойдаланиш имкониятларини кенгайтирди. Масалан, тўқимачилик саноатида янги, ги-жимланмайдиган мато олиш усули жорий этилди ва ўтган йилнинг ўзида 400.000 метр поллин ишлаб чиқарилиди. Бу тадқиқот институтимиздаги цел-

лакатдаги бошқа комбинатларда ҳам шу усулга ўтиш мўлжалланмоқда.

Бу жараяннинг физик-кимёвий томони қўйилганча. Пахта толасидан ёки бирон бошқа целлюлоза толасидан ишланган мато ёки кийим эксплуатация вақтида турли деформацияларга учрайди. Чўзилган тола бора-бора тўла қисқара олмайди-ган ҳолга келади, у «чарчайди», эластиклиги ҳисобига пластик хоссага эга бўлади. У ги-жимланади ва ҳадеб дазмоланиши лозим бўлиб қолади. Пластик деформациянинг ошishi целлюлоза макромолекулалари орасида боғланган кучларнинг кайишиши ва уларнинг ўзаро силлиқлари натижасидир. Макромолекулалар пахта толасида

мебель фабрикаларида бундай сунъий тахта намуналарини ишлаб чиқиб, унга керак бўладиган смолани синтезлашнинг Фаргона кимё заводида ташкил қилган эди. Лекин ҳозирча гузапоис саноат учун йиғиб олиш тўла ташкил қилинган йўқ. Фақат босма тахта-лар чиқариш учун эмас, балки келажакда картон, қўғоз ва гидролик маҳсулотлари — фурурол, ачиткилар олиш учун ҳам етадиган миқдорда гузапоис йиғишимиз лозим бўлади. Бу, айниқса, тартибсиз, ноўрин кесиб кетаётган ўрмонларимизни сақлаб қолишда ҳам муҳим роль ўйнайди. Кимёгарларимиз иқтисодчилар билан бирга гузапоис қайта ишлаш катта фойда беришини исботлаб чиқдилар. Газ ёки кўмир билан тўла таъминланган районларда, совхозларда бу хом ашё йиғиб олиниб, давлатга топширилади.

Яхши натижалар берган яна бир илмий ишимиз шундан иборатки, биз пахта моминидан КМЦ моддаси олиш усулини яратдик. Бу модда тўқимачилик саноатида крахмал ўрнида (оҳар) ишлатилмоқда. Намангандаги 518-заводида КМЦ (целлюлоза метилкарбонил)нинг турли молекула оғирлигига эга бўлган турлари синтезланиб, уларни ишлатиш технологияси аниқлаб берилди. Натижада тўқимачиликда узилликлари намойиб, иш унуми асра ошди. Тошкент тўқимачилик комбинати ҳам шу усулда кўп миқдорда мато ишлаб чиқарилади.

СССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси Обид Солиқов раҳбарлигида олиб борилаётган тадқиқотлар ҳам ўтган йил яхши яку-лар билан тугади. Жумладан, завод қолдиги бўлган пахта баргидан стимулятор олиш, пахта қисмлари ва моминдан олинадиган госсиполини ва унинг кимёвий ҳосилларини грипп ва бошқа касалликларни тузатишда ишлатиш масалаларини аниқ ўтиш мумкин.

Хуллас, кейинги йилларда пахта ишларимизнинг айримлари шулар. Биз жонқонан партиямизнинг XXIV съездининг муносиб совғалар билан кутиб оламиз. Халқимизнинг миллдий туртунини бўлган пахтанинг туртун-биганини фойда. Биз «ол олтин»нинг «яшириниб» ётган хусусиятлари, фазилатларини оғирда тиниб сиз излашпа-римизни давом эттираверамиз.

Хуллас, материалларни «чоқлаш» усули билан модификациялаш Тошкент кимёгарлари катта назарий ва амалий ютуққа эришди.

Мен яна бир муҳим проблема устида тўхталмоқчиман. Бу — гузапоис проблемаси. Биз қариб 15 йилдан бери шу соҳада тадқиқот олиб борамиз. Гузапоис ҳам 35-40 процент целлюлозага эга бўлган хом ашёдир. Демак, ундан целлюлоза, яъни қўғоз, картон, яс-коза япаги, фурурол, спирт, оқсилни ачитиб ва ҳоказолар олиш мумкин. Ўтган йилдан, ниҳоят, бу муҳим хом ашёни қайта ишлашга киришди бошланди. Республикада учта босма кийим тахта заводи қурилади-ган бўлди. Институт Тошкент

Фанлар академиясининг мухбир аъзоси И. Ҳамро-боев Ленин мукофоти, 43 олим эса Беруний номидаги Ўзбекистон ССР Давлат мукофоти лауреати деган шарафли номга сазовор бўлди.

1966—1970 йилларда рес-публика Фанлар академияси томо-нидан 85 та илмий конференция, сессия ва симпозиумлар ўтқа-зилди.

1966 йилда 9 чет мамлакат олимлари Ўзбекистонга келган бўлса, 1969 йилда уларнинг сони 29 тага кўпайди.

Тўрт йил давомида акаде-мия олимлари аҳоли ўртасида фаннинг турли соҳалари бўйича 18500 лекция ўқидилар.

1966—1970 йиллар ичида республикада 72 докторлик, 890 кандидатлик диссертациялари ҳи-моя қилинди.

Т ў Р Т Й И Л Д А...

1966 йилда Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг олимла-ри 107 проблема ва 344 та ма-взу устида, 1967 йилда 117 та проблема ва 394 та мавзу, 1968 йилда 130 та проблема ва 410 та мавзу, 1969 йилда эса 138 та про-блема ва 431 та мавзу, 1970 йил-да 316 та мавзу устида ишлади-лар.

1966 йилдан 1970 йилгача Фанлар академияси ишлаб чиқа-риш ташкилотларига 150 дан ор-тиқ илмий иш таъсия этди. Булар янги материаллар, янги техноло-гия, янги приборлар, геология хариталари, методик кўрсатмалар ва бошқалардан иборат.

1970 йилнинг ўзида доҳий юбилей муносабати билан ака-демия олимлари томонидан 70 дан ортиқ илмий иш таъриба-саноат текширишига ва жорий қилинишига таъсия этилди.

Партия XXIII съезидан кей-ин Ўсимликлар моддаси химияси ва Кибернетика илмий-тадқиқот институтлари ҳамда Тошкент Дав-лат университети Меҳнат Қизил Байроқ ордени билан мукофот-ланди. Геология ва геофизика ил-мий-тадқиқот институти Ўзе-бекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Министр-лар Советининг юбилей Қизил байроғи билан таъдирланди. Ака-демиклардан марҳум Т. Н. Қи-риқов, А. Н. Асқочевский ва С. Юнусовларга Социалистик Меҳ-нат Наҳрамони ўнвони берилди. Академик А. Н. Асқочевский ва Ўзбекистон ССР Фанлар акаде-миясининг мухбир аъзоси И. Ҳамро-боев Ленин мукофоти, 43 олим эса Беруний номидаги Ўзбекистон ССР Давлат мукофоти лауреати деган шарафли номга сазовор бўлди.

1966—1970 йилларда рес-публика Фанлар академияси томо-нидан 85 та илмий конференция, сессия ва симпозиумлар ўтқа-зилди.

1966 йилда 9 чет мамлакат олимлари Ўзбекистонга келган бўлса, 1969 йилда уларнинг сони 29 тага кўпайди.

Тўрт йил давомида акаде-мия олимлари аҳоли ўртасида фаннинг турли соҳалари бўйича 18500 лекция ўқидилар.

1966—1970 йиллар ичида республикада 72 докторлик, 890 кандидатлик диссертациялари ҳи-моя қилинди.

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ўсимликлар экс-периментал биологияси институтида илмий-тадқиқот ишла-ри ҳозирги кун талаблари даражасида қўйилгани сабабли кейинги йилларда қатор йirik муваффақиятлар қўлга кир-тилди. Суратда: институт оли мларининг навбатдаги илмий баҳсини кўриб турибсиз. Ўрта да республика Фанлар ака-демиясининг мухбир аъзоси С. Йўлдошев.

А. Тўраев фотоси.

К Е Н Ж А ИНСТИТУТ

КПСС XXIII съезидан кейин миллий республикаларда, шу жум-ладан, серкўш республикаимизда ҳам фан, маданият, маориф ба-ёниёс ривожланди. Янгидан-янги ўрта ва олий ўқув юртлири, илмий-тадқиқот муассасалари ташкил топди. Ана шундай ёш илм-фан ўчоқ-ларидан бири — Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Археоло-гия институтидир. Қуйида институт директори, тарих фанлари кан-дидати А. АСҚАРОВГА сўз берамиз:

Кўхна тарихга назар ташласан, ўтмишда ўзининг деҳқончили-ва ҳунармандчилик маданияти билан жаҳон халқлари тарихига му-носаб хисса қўшган дёримизнинг мураккаб, лекин мазмундор та-рихи кўз ўнгимизда ёринг гавдаланади. Дунё тарихини ўрганишда археолог-олимларимизнинг катта хизмати бор.

Дарҳақиқат, Ўзбекистон археологияси қисқа вақт ичида улкан илмий ютуқларга эришдики, бу республикаимизда партияимизнинг ленинча миллий сиебати таънапасининг яна бир ёрқин далилидир.

Ўзбекистонда археологик илмий-тадқиқот ишларини янада ку-чайтириш ва халқимизнинг ўтмишдаги бой маданий меросини кен-гир ўрганиш мақсадида ўтган йил Самарқандда Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Археология институтини ташкил топди. Институтида 4 та сектор, 2 та лаборатория ва Самарқанд шаҳар та-рихини ўрганиш бўйича музей бўлими тузилди.

Ҳозирги кунда институтимизнинг еш, лекин ишчан коллективи олдида ҳал этилиши зарур бўлган қатор илмий проблемалар турб-ди. Иккуний ҳодимларимиз иш фаолиятида дала-тадқиқот ишлари, археологик қидирув ва стационар қазилар ўтказиш лаборатория шaroитида химия-кил археологик материалларни таҳлил қилиш, уларнинг ишланш техникаси ва технология хусусиятларини ўрга-ниш ва шу асосда узоқ вақтларгача номалум бўлиб келган ибти-дий жамоа, қуддорлик ва феодализм жамиятларининг иқтисодий ва ҳўжалик ҳаёти руҳий ва маданий дунеси умумий манзарасини тиклаш каби проблемалар марказий ўринни оғалдилади.

Шунингдек, Ўзбекистонда сугорилинадиган деҳқончиликнинг кешиб чиқиши ва ривожланиш тарихини ўрганиш ҳам институтимиз ко-лективини олдида турган муҳим вазифалардан ҳисобланади. Бу бора-да олимларимиз Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги Я. Ғ. Гуломов раҳбарлигида катта илмий-назарий ва амалий аҳамия-тта эга бўлган масалалар устида иш олиб бориб, кўзгичли натижа-ларга эришдилар. Кейинги йилларда археологларимизнинг рес-публикаимиз ирригатор-инженерлари билан биргаликда Зарафшон ёта-ларида олиб борган дала-тадқиқот ишлари Бухоро ҳўжонининг ҳў-зир кўлма қўлма босиб ётган, лекин узоқ ўтмишда деҳқончилик масаласини бўлган пимол-қарий районларида 200 минг гектар ерин қайта ўзлаштириш мумкинлигини илмий асослаб берди.

Еш коллективимиз шугулланаётган проблемалар ичида қадимги қурилиш материалларини ва тарихий ёдгорликларнинг керамик қопламаларининг технология «сир»ларини ўрганиш, узоқ ўтмиш-нинг аjoyиб санъат обидалари ҳисобланган деворлар чизилган расм-ларнинг (бундай расмлар Афросиёда, Болак тепада, Варахшда очилган) рағиларини бўзим, айнан сақлаб қолш алоҳида аҳамия-тта оғадир. Бу борада институтининг археологик материалларини химиявий-технологик таҳлил қилиш, археологик ёдгорликларни консервация ва реставрация қилиш лабораторияси ҳодимлари и-мий-тадқиқот ишларини олиб бормоқдалар.

Институтимиз коллективи меҳнатсевар халқимизнинг бой мада-ний меросини ўрганиш, унинг жаҳон халқлари маданиятининг ри-вожланишида тутган ўринини археологик материаллар асосида ил-мий исботлаш йўлида астойдил меҳнат қилиб, КПСС XXIV съездининг ёруғ юз билан муносиб кутиб оладишлар.

ҲИССАМИЗ

«...Фан аришган ва илгор практи-ка синонимдан ўтган натижаларнинг ҳаммасини планни равишда жорий қилишга олимларнинг диққат-эъти-борини ҳозир ҳам қачонгидан ҳам кўпроқ жалб қилиш керак» деган эди ўрток Л. И. Брежнев КПСС Мар-казий Комитетининг июль (1970 йил) Пленумида. Бу қоникет ўрсатма фарғоналик олимлар учун ҳам ёринг бўлганда бўлиб қолади. Фаргона Давлат педагогика институтининг ўқитувчи-профессорлар коллективи педагог кадрлар тайёрлашни ҳўзир-ги замон талаблари даражасида ташкил этиш билан бирга илмий-тадқиқот ишлари нудамини кенгай-тиришга ҳам алоҳида эътибор бери-пти.

Қишлоқ ҳўжалик асослари кафедре-си коллективининг фикри-ёди ҳам қатор илмий проблемаларни ҳал этишга қаратилган. Доцент К. Мирзаева 13 йилдан бери Фарго-на водийси туپроқлари, табиий суварлари ва ўсимликлар таркибид-даги микроэлементлар ва уларнинг па-хта ҳамда бошқа экишлар ҳосилдор-лигига таъсирини ўрганиш устида иш олиб боришти. Илгарилари гуза-поис суву билан сугорилиш зарур-лиги деган фикр ҳўх суварди. Оли-ма К. Мирзаеванинг исботлашча, зовуру суви гаркибда бром, йод, никель, марганец, мас, молибден, рух, кўмуш микроэлементлари оддий оқар суварларига нисбатан мўдрок экан. Бу эса ўсимликнинг микро-элементларга бўлган аҳтўежини қондирди, вилта қарши курашиш-га кўмаклашди.

ҲАЁТГА

Илмий-тадқиқот институтлари дафтаридан

Қизилмумининг асрлар буйи қайраб ётган чекиса чўллари рес-публикаимизнинг қоракўчилиги учун асосий еш-хашан базаси ҳи-سوبланади. Бу ерда ташкил этил-ган ботаника илмий-тадқиқот ин-ститутининг илмий станцияси чўл ўсимликларининг унумдорлигини ошириш, артезиан суварларидан фойдаланишда ҳолда қудуллар атрофида сугорилинадиган экин-зорлар барпо этиш билан рес-публика қоракўчилигини янада ривожлантиришга муносиб ҳисса қўлимоқда. Станция питоминида 150 дан ортиқ чўл ўсимликлари ўстирилади. Бу ерда кўп йил-лар давомида олиб борилган ил-мий-тадқиқот ишлари натижасида жануб-ғарбий Қизилмуш ўтлоқ-ларининг фитомелиорациясига оид инструкция ишлаб чиқилди ва Ўзбекистон ССР Қишлоқ ҳў-жалик министрлигига таъсия этилди.

Ўзбекистон ССР Фанлар ака-демиясининг академиги К. Зоки-ров раҳбарлик қилаётган ўсимлик-лар хом ашёси бўлиқининг аҳил коллектив ишларини, геран ха-би ўсимликларини акратиб олиб, уларни маданийлаштириш мақса-дида бир нарча муҳим тадбир-ларни амалга оширдилар. Ширин-лининг Зарафшон водийсидаги табиий запаслари мункамил ўрга-нилиб, унинг ишлаб чиқариш аха-

милтига эга бўлган 993 гектар майдон бориғи аниқланди.

Зоолог олимларимиз кўп йиллар давомида Мирзачўл, Сур-хондар, Қарши чўли, Қизилмуш ҳамда Нурота тоғ тизмалари ё-тибағилари ва республикаимизнинг бошқа районларида ҳайвонот дун-ёсини пухта ва изчил ўрганиб, бу ишчи низоҳисга етказдилар.

Ҳайвонот паразитлари чорвачи-лики, шунингдек, ўсимликларга катта зарар етказмоқда. Улар-нинг шундай турлари ҳам мав-жудки, ҳатто инсон сийхат-са-ломатлиги учун катта ҳафз тур-диради. Шу сабабли Зоология ва паразитология илмий-тадқиқот институтининг олимлари инсон саломатлиги ва ҳайвон организм-и учун зарарли бўлган бундай на-салликларнинг олдини олиш проб-лемалари устида тадқиқот ишла-рини давом эттиришлар.

Ўзбекистон ССР Фанлар ака-демияси Меҳаника институтининг меҳанизмлар ва пахта териш ма-шиналари назарисы бўлими ҳо-димлари бир қанча илмий муза-сасалар, конструкторлик бюрола-ри ва «Ташсельмаш» заводи би-лан ҳамкорликда шпиндель кон-структориясини ўзгартишга муваф-фақ бўлишлар. Шундай қилиб, па-хта териш агрегатининг асосий иш-органи бўлган янги шпиндель

ЙЎЛЛАНМА

моддаси бор. Унинг кимёвий та-биати ўзбек олимлари томонидан ўрганилмоқда. Ўзбекистоннинг бир йиллик пахтасидаи уч юз минг тоннадан ортиқ оқсил олиш мумкин.

Физика-техника институти-нинг геофизика бўлими ҳодим-лари кўш нуруни инсонга ҳи-мат қилириш устида тадқиқот ишлари олиб бориштиради. Совет Иттифоқида биринчи марта кўш нуруни бир ерга тулолчи узиға хос қурилма яратилди. Бундай қурилмалардан Ўрта Осиёнинг йилларларда қудуллардаги суви юзюрга кўтаришда фойда-ланиш кўзда тутилмоқда. Айниқ-са, ўзбек олимлари томонидан пратилган янги кўш печлари ор-қали металлари кесиш, улаш ҳамда эритиш мумкин. Яқинда халқ ҳўналигида нег миқёсда қўлланиш мумкин бўлган жуда арзон нархдаги гелио суи иситиш усули яратилди. Институ-т олимларининг кўш нури энер-гиясини йиғиб, меҳаник кучга ая-лантириш устида олиб бораётган тадқиқотлари диққатга сазовор.

Ядро физикаси институти коллектив биология объектларда ишқорли металллар ва калий, хло-рофос, рух, темир, олтин, ис-маргмүш ҳамда бошқа элемент-ларни аниқлаш мақсадида нейт-рон-активлаш усулини ишлаб чи-

ди. Ядро физикаси олимларининг фикрига қараганда, бу янги усул-дан Тошкент Давлат медицина институтида, болалик ва оналик-нинг химия қилиш ҳамда рентге-нология ва онкология институти-да, шунингдек, химия, геология ва геофизика, фитопатология, чо-равалар ва бошқа бир қатор му-ассасаларда амалда фойдаланиш мумкин.

Романовский номидаги мате-матика институтининг амалий ма-тематика бўлими ҳодимлари кўп йиллардан буйи об-хавони тўғри аниқлаш борисида илмий иш олиб боришлар. Совуш тузилишини ол-диндан айтиб бериш, Ўзбекистон пахта майдонларининг микро ҳа-рактеристикасини ўрганиш, пахта баргининг ҳарорат режимиини те-кширишда тўғри ва аниқ маълу-мотлар олиниди.

Олимларимиз пратган кўп-гина кашфиётлар фақат рес-публикаимизда эмас, балки Ити-фон миқёсида ҳам катта-кат-та самаралар бераётди. Пластмас-са илмий тадқиқот институтининг кашфиётлари Таллин, Иваново ва Ленинградда; пахта целлюлозаси кимёси ва технологияси инсти-тутининг ишлари эса Рига, Сара-тоф, Владимир ва бошқа шаҳар-лардаги саноат норхоналарида ҳам муваффақият билан қўлла-нилмоқда.

КОСМИК ДАВР ОЛИМИ

М. В. Келдиш туғилган кунини 60 йиллиги

лаш билан, космик техникани ривожлантириш, комплекс илмий-техникавий программаларни тузиш, принципиал жиҳатдан янги илмий аппаратларни ишлаб чиқариш, йўлдошларини учуриш динамикаси ва уни бошқариш, парвозларни ташкил этиш ва ўтказиш масалалари билан ва шу сингари жуда кўп ишлар билан шугулланиб келмоқда.

Совет фан ва техникасининг Ёрнинг биринчи совет суғий йўлдошлари, Ойга ва Ой атрофида аппаратлар учуриш, Ой йўлдошлари, Қуёш системаси сайёраларига аппаратлар учуриш, инсоннинг космосга биринчи парвози ва бошқариладиган кемаларни шундан кейинги учуришлар, биринчи экспериментал орбитал станция, «Луна-16» станциясини учуриш ва уни Ой замири намунаси билан қайтариб тушириш, биринчи ўзгариш илмий станция — «Луноход-1»ни Ой сатҳига элтиб қўйган «Луна-17» аппаратининг парвози сингари ажойиб муваффақиятлари М. В. Келдиш фаолияти билан боғланган.

Космик давр бошланганидан бери ўтган қисқа вақт ичида кўпдан-кўп янги илмий йўналишлар, жумладан, Ердан ташқарида астрономия, планетада атмосфера физикаси, селенология, планеталаро мулоқот физикаси, космохимия, космик парвоз механикаси шаклланди.

1961 йилда академик М. В. Келдиш СССР Фанлар академиясининг президенти бўлди. КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, СССР Олий Советининг депутаты қилиб сайланди. У академия ҳаёти маромига дарҳол ўзига хос сурув бахш этди. Бунини — унинг энг яқин ёрдамчилардан тўртби иш вақти бошланмасдан аввал кабинетда ҳозир бўладиган президент қабулхонасига келган кишиларга ҳамма сазиб турибди.

Келдиш ишчи-шоарликка, беҳуда паллапартишчиликка йўл қўймай, бошқарилган ҳам илҳомлантириб тез ишлабди. У шундай қалоқ ҳуслора чинарлидан ва етарли равишда асосланмаган қарорларга келишдан огоҳлантириб, «вазминчи» билан шўнқиб «керек», деган иборани яхши қўради.

Кучин пароканда қилиб юбормаслик — унинг ишораларида бири бўлиб қолган. Бунинг маъноси шунки, кучларини тақсимлашда, илм-фаннинг, техникани тараққийлантириш ҳал қилувчи асосий йўналишларини таъминлаш зарур. Фанлар академиясининг президенти бўлиб кўп йилларни ўтказган Келдиш реал наф эстиярлаган буюк тактика деб билинади. Инсон ақл-заковатининг жуда катта қалабасидан чиқса бўлган космосни ўзлаштиришни ҳам Келдиш инсоният тақдирининг энг кўдратли замоний омилидан бири деб ҳисоблайди.

Фаннинг буюк ютуқларини табиғатнинг тобора янги-янги ресурсларидан инсоният учун моддий незматлар яратиш йўлида фойдаланишнинг катта иштироки билан оғир берилади. — дейди у тобора муфассал ўрганиш ҳаёт ҳодисаларининг бирик-хикмат асосларини тадқиқ қилиш, ишлаб чиқаришда, табиғат, жамиятдаги бошқарувчи жараёндаси эгаллаб олиш, мақсодоқосмон конуларини очиб соҳасига янги, принципиал муваффақиятларга эришиш йўллари изламоқдам.

Физика ядро энергиясининг битмас-туғамас манбаларини ўрганиш йўлларида оғир берилади. Химия ва физиканинг муваффақиятлари янги материал-

лар олиншини таъминлайди, шунингдек, озиқ-овқат проблемасини, хусусан оқсил проблемасини ҳал этишга йўл очади. Биологиянинг ривожини ўсимликлар ва жониворларнинг ҳаёт жараёндаси бошқаришда, касалликларга қарши курашда революцион силжислар содир бўлишдан дарак беради. Ер ости чуқур ўрганилаётганлиги ва жаҳон океани бойликлари ўзлаштирилаётганлиги жуда катта имкониятларни вужудга келтиради. Космик фазога йўл очилганлиги инсониятни ривожлантириш имкониятларини тобора кенгайтиради.

Мамлакатнинг илмий коллективлари кўч-ғайратларини бирлаштириш ва илмий ишларнинг асосий йўналишларини ишлаб чиқиш лозим бўлган СССР Фанлар академияси зиммасига таъин қилинган ҳукумат мамлакатимизда илмий тадқиқотларни янада ривожлантириш ва шу тадқиқотларнинг натижаларини бутун қарорал билан жорий этиш зорасидан катта вазифалар юқолган.

Кейинги ўн йилликда Фанлар академиясининг фаолияти янги босқичга кўтарилди. Академиянинг янги йиллик илмий марказлари вужудга келди, янги йўналишда ва ётуқлик даражасига етди, илмий-тадқиқот муассасалари анча кўпайди, уларнинг географияси кенгайди. Илмий-тадқиқотларнинг таъминланishi даражаси ошди ва бу ишлар автоматлаштирилди, янги қобил илмий установақлар барпо этилди. Илмий марказларини ихтисослаштириш чўқурлаштирилди ва уларнинг илмий алоқаларини координациялаш кенгайтирилди. Мамлакатнинг техникани тараққийлантириш асосининг таъсири анча кўпайди, унинг саноат билан боғлиқлиги муҳташамланди. Фанлар академияси бутун совет фанининг кўдратли актив адроси бўлиб қолди.

СССР Фанлар академияси ҳозир давлат учун шу қадар фойдаланиш ва муҳим бўлган ваифаларини беришда бермоқда, дунининг ҳеч бир мамлакатидан бўндай академия йўли. Икки марта Социалистик Меҳнат Қадрамонини, Ленин мукофотини, Давлат мукофотларининг лауреати М. В. Келдиш академияга бошчилиги қилиб, ана шу катта ишга кўч қайтариб ва таланти сарф этмоқда.

Хозирги илмий тадқиқотлар жаҳонда бениҳоя кенг. Илм-фаннинг илгари бир-биридан ҳўли бўлган қўпгина соҳалари энди бир-бирига туғилиш ва бир-бирига таъсир ўтказиб, билимнинг янги-янги мустақил ва тез ривожланиб бораётган соҳаларини вужудга келтирмоқда. Аниқ фанлар, физика ва химиянинг тирик дунёга ўрганилишига чўқурлириб қўйилган натижаларга вужудга келган ҳозирги замон молекуллар биологияси аниқсиз ишчилари мисолларининг бири бўлиб қолди.

Инсоният ақл-заковатининг талаблари бир лаҳзада табиғатни ўрганиш тарихи стрелкасини бир неча йил олдинга суриб юбараётган кунларда яшаб турибмиз.

Эртанги кун бизга яна қандай ютуқлар келтиради?

Келдишнинг фикрича, янги материалларнинг очилиши инсоният жамияти ҳаётига жуда катта таъсир ўтказган бўлса, Қуёш системасидан бошқа дунёларга энг бориш бундан ҳам муҳим оқибатларга сабаб бўлиши шубҳасиз. Бу ҳол ҳаётимизга яна қандай ўзгаришлар кiritишини энг дадил фантазия ҳам олдиндан айтиб бера олмайди.

Л. МАРКЕЛОВА,
(ТАСС).

Маданий меросимиз — бойлигимиз

ҚУШИҚ ИЗЛОВЧИ

Ҳофиз ёниб ашула айтган. Унинг қўнғирдек жарангли овози дўтор, таибур, гинжагу най навоси журлида сўлим ва дилбар эшитилади. У ихлосу ўхтирос билан куйлантири, қўнғини юракларининг қат-қатига сиғиб кириб, кишида ажиб ҳис уйғотади, жонга ҳузур, дилга роҳат бахш этади.

«Кўча» боти»дан завоқ олган, «Гирани» тинглайди. Ҳофиз жушш қуйлайди:

Юзингни қўрсатиб аввал
Узингга бандлар қилдинг...

Ажойиб, латиф қўшиқлар.

Дарвоқе, бу ашулаларни ким икром этипти, ким дилларга бу қадар ҳалқон ҳалди қилипти? Тандингизми? Ҳа, машҳур санъаткор Мулла Тўйчи Тошмуҳамедов ашуллари булар.

Шинамгина хонада сукунат. Сўхбатдошим «калай, маъқулим» дегандек мента бир қараб қўйди-да, қўлга бошқа лентани олди.

— Энди мана бунишни эшитиб қўрайлик Хона ичра яна лирик кўй, ашула таралади. Қўноқ қўшиқ қалбларга қанот бахш этади. Уни завоқ билан тинглаймиз:

Ой хабар ул сарви ноз
уйқусидин турганимни?

Ашула тўтар оқан, икромчи маҳорати, унинг бузулиши доғда қолдирувчи овозига таҳсинлар айтдик. Сўхбатдошим чўқур тин олди-да, гап қотди:

— Ҳа, тиниқ талант эди у, шум уруш бўлмаганда у ҳали санъатимизга кўп хизмат қиларди. Бир вақтлар шу Қобил қорни Сиддиқов қўйлаганда ҳамма қўшиқ шинавалаларни қўйиб қўларлариди.

Мана, ўзингиз ҳам эшитдингизми? Дарҳақиқат, «Сўлим»ни кириб тинглаймиз...

Биз ҳушшоҳ хонада, Ўзбекистон радиосининг солисти Зокиржон Султонов уйдимиз. Бу ерга бизни кўнжа-қўшн, нодир ашулалар етказиб келди. Зокиржон ана эзуи ишга кўч ўриб, хайрли ташаббус босибди.

Мўъжазгина, ораста хонанинг бир томонида натағина «МЭЗ-28А» аппарати турибди, унинг ёнида радиоприёмник, махсус кутубхонада овоз ёзилган ленталар, бир ёнда, қўла магнитофон...

— Ун олти йилдирки, шу иш билан шугулланаман. Санъаткор бўлганим учун эмас, йўқ, чиннакам ҳалқ бойлиги — қўшиқтарга ихлосманд бўлганим тўғрисида ҳам ноёб халқ дурдоналари бўлиб қолган ашулаларни тўплайман, — дейди Зокиржон ана. — Виласкеми, не-не хонада, соҳнада, рамиз бор эди, ҳар бири ўзига-ўзига олам. Бир вақтлар эш орасида ўз маҳоратини намойиш қилиб оғизга тушган домла Ҳалим Ибодов, Хожия Абдулвазис Расулов, Уста Шоди Азизов, Эрна қорни Қаримов, Назира Иноғомова, Озод Абдуллаев, Жамол қорни Гўсов, Қарим Расуловдек улан қоғизларни ким билмайди. Уларнинг ош нафисдан кимлар баҳра олмаган, дейсан. Афсуски, у наятларда кўп ашулалар ёзиб қолганидан, борлари ҳам ески пластинкаларда, айрим одамларнинг қўлида сақланган. Мен ана шунанга қўйилган икром етган унутилмаган қўшиқларини излаб топиб, яна калкинмига қайтариш иштирокидаман. Устозим, улан ҳақ қўйиш Жўраҳон Султонов ҳам санъат жонқури эди, Мен устозларимнинг изидан боришни ороу қилдим.

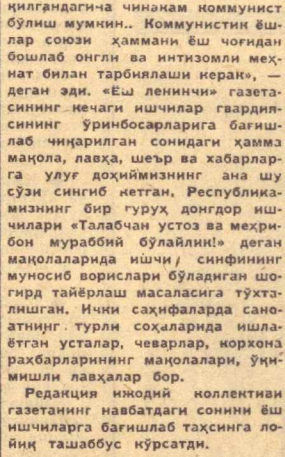
Дарҳақиқат, Зокиржон Султонов унинг бир хонасини қўшн ихлосдонасига айлантирибди. У қўшиқ калкинсини яратпти. Худди шу ихлосдонда қўй ва қўшнлар қайта тикланади, янги-дан сайқал топади, нег парвозга қанот чоғлайди.

Қўшиқ ҳазиначиси яна бир лентани аппаратга қўйди. Ҳофизлардан Жамол қорни Гўсов, Озод Абдуллаев, Хожияхон Аҳмедовлар икром етган «Яйраб калкинмига келинг» ашуласини тинглаймиз:

Эй гўзал элим, бутун яйраб
каналимга келинг...

Булбули қувноқларим, сайраб
каналимга келинг...

Анвар ЮСУПОВ

СЎНГИ ПОЧТАДАН

ИШЧИ СИНОФИ МАДҲИ

Владимир Ильич Ленин комсомолнинг III съезидида сўзлаган тарихий нутқида «Фанат ишчи ва деҳқонлар билан бирлида меҳнат қилгандагина чиннакам коммунист бўлиш мумкин... Коммунистнинг ёллар союзи ҳаммаи бш чоғидан бошлаб оғил ва иттизоомда бағиш билан тарбияланиш керак», деган эди. «Бш ленинчи» газетасининг меҳаги ишчилар газетасининг ўринбосарларига бағишлаб чиқарилган сониди ҳамма маълола, лаҳза, шетр ва хабарларга улуг дохилининг аниқ шу сўзи сиғиб кетган, Республикасининг бир тўрух дондор ишчилари «Талабчан устоз ва меҳрибон мураббий бўлаёлик» деган маълолариди ишчи/синфининг муносиб ворислари бўладиган шогирд тайёрлаш масаласига тўхталганим. Ички саҳифаларда саноатнинг турли соҳаларида ишлаган усталар, чеварлар, норхонз раҳбарларнинг маълоларини, ўқимли лаҳзалар бор.

Редакция икродий коллективни газетанинг навбатдаги сонини бш ишчиларга бағишлаб таҳсинга лойиқ ташаббус қўрсатди.

ТАНҚИД ВА ТАҚРИЗ

АСОСИЙ БОЙЛИГИМИЗ

Республика «Фан» нашриёти юридик фанлари кандидати Н. Жалиловнинг «Ўзбекистонда совет ер ҳуқуқининг пайдо бўлиши ва ривожланиши» номли (рус тилида) монографиясини нашр этди.

Автор архив ҳужжатлари, қонуни-шўиослик материаллари, адабий асарлар ва бошқа ҳужжатлардан иборат кўпгина манбаларни ўрганиш асосида Ўзбекистонда совет ер ҳуқуқининг пайдо бўлиши ва ривожланиши тарихини янги-янги равишда кўриб чиқиб, республикада социалистик ер муносабатларининг шаклланиши қандай шароитларда юз берганилигини таҳлил қилган. Шу билан-ла маъзур асар юридик адабиётда капитализмни четлаб, социализмга ўтиш шароитида ер масаласини ҳал қилишнинг объектив қонуниятларини изчил баён қилиб бериш йўлидаги дастлабки уринишдир.

Китобда резолюциядан олдинги ер муносабатларини ҳуқуқий бошқаришни қўрсатишга катта ўрин берилган. Бу ўринда революциядан илгарини ҳуқуқий нормаларнинг аксида-таторлик моҳияти, улар фа-

қат мулкдорлар манфаатларини ҳимоя қилганлиги ҳаққоний қўрсатишган.

Ҳозирги Ўзбекистон территориясида совет ер ҳуқуқининг барпо бўлиши ва ривожланиши масалалари авторнинг диққат марказида турди. «Ер ҳақидаги машҳур ленинча қадретнинг қўйилганлиги меҳнаткаш деҳқонлар оммасини совет ҳокимияти теваригига жалпаштиришга, социалистик революция тақдирига қўрсатган улкан таъсирининг қўрсатилиши жуда ўринли чиққан.

Асарда социализм қурилиши даврида совет ер ҳуқуқининг ривожланиб боришини тадқиқ қилиш ҳақида равишда биринчи планга қўйилган. Муаллиф бу масалаларни тадқиқ қилишнинг совет социалистик ҳуқуқининг мустақил соҳаси бўлган совет ер ҳуқуқини тўшувчасини аниқлашдан бошлаган. У Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг тузиш тўғрисидаги Шарҳнома, СССР Иттифоқи ва иттифоқчи республикалар Конституцияларига суянган ҳолда, Конституцияга кўра ер мулкни ҳал қилиш ҳам СССР Иттифоқи, ҳам иттифоқдош республикалар Конституциясига таялдуқ билан қондан асослаб берган.

Совет давлатида ерда фойдаланиш ва ер қурилишини ташкил

этишни амалга ошириш/ҳуқуқий асосларининг ҳусусиятлари яхши очиб берилган. Шу муносабат билан СССР ва иттифоқдош республикалар, жумладан Ўзбекистон ССР Уларининг ерга фанат давлат эгалли қилиши ҳуқуқини амалга оширишда ўз ваколатларидан қандай фойдаланаётганликлари далиллар асосида исбот қилинади.

Муаллиф 1925 йил 2 декабрь декретининг маъмуини очиб берадиган, ер-сув ислохотини амалга ошириш учун ташкил этилган совет давлати органларининг фаолияти харақтерини, улар фаолиятининг самараларини ёритган, ер-сув ислохотининг аҳамияти нимада эканлигини қўрсатиб берган.

Асарда Ўзбекистонда социалистик индустрияни барпо этиш ва колхоз тузумининг галабаси даврида, халқ ҳўжалигини қайта қуришни нийҳонсига етказиш ва СССРда социализм галабаси даврида, социалистик жамиятни мустаҳкамлаш даврида шунингдек, Улуг Ватан уруши даврида совет ер ҳуқуқининг ривожланиши батафсил аке этирилган.

Асар авторининг ҳуслотари илмий коммунизм асосларини баён қилган қондалар, КПСС Марказий Комитети ва Совет давлати қарорларига, тарихий ҳуқуқий ва соцо-

логик манбаъларга, матбуот материаллари, архив фондлари, статистик маълумотларга асосланган.

Коммунизм қурилиши кенг аяқ олдирилган даврда совет ер ҳуқуқини янада ривожлантириш ваифалари махсус тадқиқ қилинганлиги аниқсиз муҳимдир. Бу ваифаларнинг тақдирини республикада ер тўғрисида, Қўноқнинг ҳозирги аҳоли ва уни амалга ошириш практикасида келиб чиқади. Шу асосда ер тўғрисидаги Қўноқни, жумладан республика ер кодекси лойиҳасини янада тақомиллаштириш зорасидан қатор қизиларли тағлифлар киритилди ва асосланди. Унинг совет ер, сув ва сув-менорация конуларини ривожлантириш ҳусусиди мулоҳазалари ҳам диққатга сазовор. Шунини қўноқини, у қиритган тақдирларининг бир нечаси ҳозир амалга ошди ва СССР Иттифоқи ҳамда иттифоқдош республикаларнинг ер ҳақидаги асосий Қонунида, 1969 йилда бўлиб ўтган колхозчиларнинг Втуштинтфок III съезидида қабул қилинган нутқиди Уставада, республиканинг тегишли органлари томонидан қабул қилинган кўпгина норматив ақтлар назарда тутилган.

Шу билан бирга, китобда айрим қанчалар, статистик нуқсонлар, ноқри тарқорлар бор. Чўноқни, монографиянинг унчинчи боби, 1958

Йил билан тугатилган. Сўнгги, туртинчи боб аса «Ўзбекистонда коммунизм қурилиши кенг аяқ олдирилган даврда совет ер ҳуқуқини янада ривожлантириш соҳасидаги ваифалар» деб аталади. Китобхонда турган тадқиқ социализм қурилиши тугатилган давр билан аяқланган, шунинг учун Совет давлати тараққийланиши ҳозирги босқичиди ер ҳақидаги қонун аке еттирилмаган, деган нотўғри фикр тўғилиши мумкин. Ваҳоланки, автор бу масалани қараб чиққан. Шунинг учун тўрттинчи боб бошқача аталса маънул бўларди.

Н. А. КАПУСТЯНСКИЙ,
Тошду доценти.

А. Н. МИХАЙЛОВ,
юридик фанлари кандидати.

М. П. КУНЬЯВСКИЙ,
иқтисод фанлари кандидати.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ»
МАТЕРИАЛЛАРИ ИЗДИДАН

«ЯШАСИН ЧУМИЧ»

Газетанинг 1970 йил 27 декабрь сониди босилган «Яшасин чумич» сарлаҳали фелетонга Сирдарё район прокуратурасидан олинган жавоба бундай дейлади:

Текширишда ююридаги сарлаҳали фелетонда келтирилган фактлар тўла тасдиқланди. Сирдарё район Бахт умийи овалкани нег норхонсининг директори Б. Огаев ва унинг атрофида тўплаган қариндош-уруғлари, юлчилар совет савдоси қондасини йўл равишда бузганлар, ҳўрандалар ҳақида хикмат қилиш йўли билан шахсий бойлик тўплаганлар. Район прокуратураси фелетон материалларига асосланиб, Б. Огаев, М. Огаевлар устидан жиний ҳал қўзади ва терговни тамомлаб, ишни судга оширди. Жинийчилардан бири Сулаймон Шихиев қанмоққа олинди. А. Абозов, Т. Шохвердиев Т. Мамедовларнинг иш ҳам судга оширилди.

Б. Огаев ва унинг шериклари кирдиқорларини феш еттишда район прокурори А. Исоқов актив иштирон этганлиги аниқланди.

Хурматли редакция!
«Пахтакор»га яна А. Келлер катта тренер бўлиб қолди. Команданинг тарихи, масъулият тай-бегарлиги, ўзгаришлар тўғрисида маълумот берсангиз, мамнун бў-лар эдик.
Салом билан
Тожибой Ҳакимов,
шофер

Олий лигачилар сафидан ўрин олиб турган севики «Пахтакор»имиз энг кучлилар гуруҳида бу йил ўн биринчи марта «жанг» қилишга тайинланган. Бу, ўзбек футбол шарафини ҳимоя қилаётган команданинг ўн биринчи баҳори. Бир қарашда ўтган ўн йил баъзи ветеран командалар босиб ўтган йўлга нисбатан кам-дек кўринади. Аммо бу давр пахтакорчилар учун катта ва аjoyиб маҳорат мактабин ўташ муддат-ти бўлди.

Тўп тилишнинг нозик сир-ас-роларини шу командада ўрган-ган собиқ пахтакорчиларнинг бу-ғунги кундаги республика-миз футбол раёнага йўлида ёш-ларга ўзлаш қилаётгани ай-ниқс кўрилади. Бир вақтлар ўз-нинг чиройли ҳаракатлари билан жонбозлик қўрсатган ярим ҳи-моичи Махсуд Шарипов, бир неча бор ишқибозлар олқишига сазо-вор бўлган чақсат ҳужумчи Идгай Тазиддинов билан ҳамкор-ликда Сирдараб облатининг «Ян-гир» командасига тренерлик қи-ляпти. Футбол билгонлари «Пахтакор»нинг моҳир ҳужумчи-си Игорь Малиновскийни ҳам яхши эслашди. У ўз командаси-да Владимир Дестников билан бирга «Зарфшон» командасида катта ўзгариш юзи беришни таъ-минлашга бел боғлаб турибди.

Тўри, футболда кўп нарса майдонда тез ва бирданига ҳал бўлади. Шунга қарамай бундай тасодифларни, олдидан лайқаб,

«ПАХТАКОР»НИНГ ЎН БИРИНЧИ БАҲОРИ

ўз ўрнида чақон ва усталлик билан барҳарф қилиш ҳам керак. Шу жиҳатдан қараганда, пахтакорчиларнинг бир гайратга ўн гайрат қўшиб, мардлик, жасорат ва катонат қўрсатиш лозимли-ги ойдинлашди. «Пахтакор»нинг қатор йиллар мобайнида айниқс, кейинги чемпионатларда қадди-ни астойдил ростлаб ололмаёт-ганининг сабаблари сир эмас. Рес-публика ми з футбол байроқдорин-нинг ўтган чемпионатларда кар-вонбоси — «ялочи» коман-далар қаторидан муносиб ўрин олишига ўн йиллик муддат бир оз камлик қилди ҳам дейлик. Лекин бундай аҳвол қанонча давом этади? Бу, ишқибозларни кўпроқ қизқиртирди. Бир йили «янги» тренер келди, ундан кейин эса «командага зўр ўйинчилар қабул қилинибди», яна бошқа йили «Пахтакор»нинг бу сафар шашти баланд» каби гаплар билан мавсум бошида ўзларини юла-тишлари, навбатдаги ютуқларга умид боғлаб турганларида «ко-манда ўз лигасида қолармикан ё қолмасмикан» дея ташвишлан-ишлар муҳлислик асабини та-ранглаштирди.

Рақамларга назар ташлайлик. «Пахтакор» ўтган ўн йилда тўрт марта ба кучли ўйинчи кирди. Унинг энг юқори ўрни олтинчи бўлди. 324 галабани қўлга кири-тиб, 426 марта мағлубиятга ура-ди. Киритилган ва қўйиб юборил-ган тўплар нисбати ҳам шунга яраша—366:485. Айрим ўйинчилар-нинг муваффақиятини эслайдиган бўлсак, 1968 йили Биродарнинг 22 тўп билан чемпионат бомбардир бўлиши, Крайскийнинг 1969 йили Григорий Федотов клуби аъ-

зоси деб танилганига хотирага қелади. Команданинг мамлакат Кубоги ўйинидаги ютуқлари ҳам 1968 йилдан бери омаддан нари бўлиб қолди. Бир ишқибоз редакция-мизга қўйлаган мактубида: «Нега командамизга ўнга яқин катта футбол совринларининг бирорта-си ҳам берилмайдиган» деб ёзиб-ди. Савол бир оз кулгили бўлса-да, унда ҳақиқат талаб сезилиб ту-рибди. Бўлмаса ўйинчиларимиз-дан бирортасининг ҳар йили жур-налистлар томонидан сараланади-ган 33 энг ахши футболчи кето-рида кўринмаслигининг боси-нима?

Пахтакорчилар ўн йил ичид-дан катор тажрибали устозлар-дан сабоқ олдилар. Устозлар: Александр Келлер—СССР ва Уз-бекистон СССРда хизмат қўрсат-ган тренер (1960—1963 йиллар), Га-врий Калачин—СССРда хизмат қўрсатган тренер (1963 йил), Александр Абрамов — РСФСРда хизмат қўрсатган тренер (1964 йил), Борис Набоков — моск-валлик (1964 йил), Михаил Якушин— СССР ва Узбекистон СССРда хиз-мат қўрсатган тренер (1965—1966 йиллар), Борис Аркадьев—СССР-да хизмат қўрсатган тренер (1967 йил), Евгений Елисеев — СССРда хизмат қўрсатган тренер (1968 йил), Михаил Якушин (1969 йил) ва нихоят яна Александр Келлер—пахтакорчиларни шу мав-сумда чемпионатга ҳозирлаётган тренер.

Команда бу устозлар раҳбар-лигида бир марта олтинчи ўрин-ни (1962 йил) ва бир марта тўқ-қизинчи ўринни (1966 йил) эгаллаган. Команданинг кат-

та тренерага республикада хизмат қўрсатган тренер Е. Валицкий билан собиқ пахтакор-чи, ўтган йили «Трактор» коман-дасида тренерликдан таърифта ош-ириб қайтган спорт мастери Г. Крайский врдмлаштиради. «Пахтакор» мавсумга куч-ни-гишни бирмунча эртароқ бошла-ди. Тошкент «Трактор» заводи-нинг усти берк майдонда умум-жисмоний ҳамда маҳоратни оши-риш устида қилинган дастлабки машқлар ўз натижасини берди. Очқик ҳавода «Янгир» футболчи-лари билан ўтказилган биринчи учрашув кичик ҳисобли (1:0) бўлс ҳам, командаси галаба кел-тирди. Февраль ойидан бошлаб команда машқлари тагин ҳам мукаммаллаштириш ва тоғига ет-казиш мақсадида Шимолий За-кавказьеда—Кисловодск шаҳри-да ҳозирланмоқда. Бу ерда пах-такорчилар март ойининг бошла-ригача бўлиб, ўзлари билан бир-га машқ ўтказиш учун тўпланган «Шахтер», «Нефти», қарағанди-лик кончилар ҳамда кичинки ли-га вакилларида Пятигорскнинг «Машук» ва Нальчикнинг «Авто-мобилист» командалари билан ўзаро куч синишишни кўзда ту-тишган. Кайтишда «Пахтакор» «Арабат» билан учрашиш эҳти-мол.

Командага янги ёш ўйинчилар қўшилди. Коллектив москвал-лик собиқ динамоичи, кейинчалик Ба-наулнинг «Динамо» командаси ҳимоячиси бўлган А. Сулов, ар-миячилардан дарвозабон П. Ко-лесник билан ҳужумчи А. Язган-корлари ўз бағрига олди. Ўйинчи мамлакатимиздаги қайси коман-данинг аъзоси бўлишидан қатъий

назар, у авваламбор совет фут-боли шарафини учун курашади. Шундай бўлса-да, баъзи футбол-чиларнинг қандадодоллари юзи-га оёқ қўйиб, коллективдан кети-ши муҳлисларни ҳайратда қол-дирипти. Дарвозабонларимиз И. Домантский билан А. Петрен-корлар ўз аризаларига биноан Ярославнинг «Шинник» ва Фа-роғанининг «Нефтяник» коман-даларига ўтишди. Бироқ, С. Доцен-ко билан В. Родионов Киевнинг «Динамо»си ва Ростовнинг СКА командаларига пиҳона қўл олиш-ди. Собиқ фарғоналик ўйинчи-нинг Москвага — футбол феде-рациясига ёзган аризаси рад этилди. Шунга қарамай, коман-дадан юз ўғиргани таъжубланар-ли.

XXXIII чемпионат байроғи 4 апрелда — Ворошиловград ша-ҳрида кўтарилди. Футбол мавсу-ми маҳаллий «Заря» командаси билан чемпионлар — гоитхат ар-миячиларининг учрашувидан бош-ланади. Командамизнинг биринчи ўйини ўз майдонда пойтахт ди-намочилари билан бўлади. «Пах-такор» бу мавсум охирида та-гин танг аҳволда қолмаслиги учун ҳозирдан катта замин ҳозирла-ди, юксак марраларни кўзлаб. «Машада қийин бўлса, жандаг-осон кўчада» қабилда иш кўра-ди, ҳар бир ўйинчи ўз устида мустанкил ишлаб, команданинг чемпионат якунида юзи ёруғ бўлишига ўз ҳиссасини қўшади, деб умид қиламиз.

Ж. ХОЛҚОСИМОВ,
Ж. НОСИРОВ,
«Совет Узбекистони» футбол шарҳловчилари.

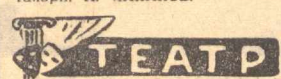
РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

БИРИНЧИ ПРОГРАММА
13.00 — МОСКВА кундузги кўр-сатувлари. 18.25 — ТОШКЕНТ. Узбек тилида: 18.30 — «Сенинг гендошларинг», 18.50 — «АХБО-РОТ», 19.00 — Концерт, 20.30 — «АХБОРОТ», 20.45 — Телеконтр: «ВОЛОДЯ УЛЬЯНОВ» (2-қисм), 21.35 — Съезддан-съездгача, 22.05 — Янгилар, 22.15 — «Олис-чолдуз шуъласи» (бадий филь-мининг 2-серис).

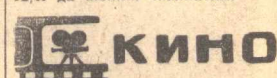
ИККИНЧИ ПРОГРАММА
17.55 — ТОШКЕНТ. Рус тили-да: 18.00 — Концерт, 18.40 — Аҳолига граждан мувофаси қа-қида, 18.55 — Кинокурсау, 20.00 — МОСКВА. 20.30 — Фан ва ҳаёт, 21.00 — Янгилар, 21.05 — Со-вет республикалари фестивали. ТУРКМЕНИСТОН ССР. 22.30 — «Серена» (бадий фильм), 23.45 — Концерт.

УЧИНЧИ ПРОГРАММА
20.00 — «Янгит ва қиз» (ба-дий фильм), 21.10 — Санъат ус-талари. А. ПАПАНОВ.

НАВОЙИ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВ-ЛАТ АКАДЕМИКАТ КАТТА ТЕАТРИ-ДА — 10/II да Майсаранинг иши.

ХАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИКАТ ТЕАТРИДА — 10/II да Машаққатли йўл, 11/II да Олтин девор. МУКИМНИ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВ-ЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 10/II да Ёшларда берган кўнги, 11/II да Фарғона тоғи отгунча, 12/II да Менинг жаннатим.

Чемпион — «ТОШКЕНТ СОВЕ-ТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ», «МОС-КВА», «ЎЗБЕКИСТОН», «СПУТНИК» (кундуз ва кечкурун), «ЧАПКА» (кундуз соат 12, 2, 4 ва кеч 6 да).

Биримиз — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «ВОСТОК». Икки океан сир (2 серия, кун-дуз соат 2 кеч 8 да), Хотинни-нинг номи (Ўзбек тилида кун-дуз соат 4.40 минутда) — НАВО-ЙИ НОМЛИ.

Севги нафосати — «ЎЗБЕК-ИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечкурун).

Директор — «ЧАПКА» (кеч соат 8 да).

Субул сочили гузал Барвара — «СПУТНИК» (ортаб соат 10 ва 11 да).

ХАМЗА НОМИДАГИ ЛЕНИН ОРДЕНИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИКАТ ТЕАТРИДА КИССНИНГ XXIV съездига бағишланади 10, 12, 13 февралда

ЯНГИ СПЕКТАКЛЬ

К. ЯШИН ва В. РУЗИМАТОВ таржимаси А. СОФРОНОВ

МАШАҚҚАТЛИ ЙЎЛ

Саҳнага қўювчилар — УзССР халқ артистлари А. О. ГИЗБУРГ ва О. Я. ЧУБАИС. Рассом И. С. ГЛАЗУНОВ. Композитор В. А. ГРОХОВСКИЙ. Реликсер ассистенти — Узбекистон ССРда хизмат кўрсат-ган артист Т. АЗИЗОВ.

СПЕКТАКЛДА: СССР халқ артисти С. ЭШОНТУРАЕВА. Узбекистон ССР халқ артистлари — Я. АБДУЛЛАЕВА, И. БОЛТАЕВА, Э. МАЛИКОВЕВА, З. МУХАММАДНОВ, З. САДРИ-ЕВА, Т. СУЛТОНОВА, С. ТАБИВУЛЛАЕВ, А. ТУРДЕНОВ, Ж. ТО-ЖИЕВ, Қ. ХУНАЕВ, З. ХИДОЯТОВА. Узбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар — Т. АЗИ-ЗОВ, Е. АХМЕДОВ, Р. НБРОХИМОВА, П. САИДКОСИМОВ, Т. ТОЖИЕВ, О. ЮНСОВ ва бошқалар катнашади.

Спектакл кеч соат 7 яримда бошланади. Касса ҳар кун соат 10 дан очил.

Коллектив бўлиб кўриш учун залвалар қабул қилинади.

МАРКАЗИЙ «ЮБИЛЕЙ» СПОРТ ЗАЛИДА 13 февраль кеч соат 8 ва 14 февраль кундуз соат 2 ва кеч 8 да

ЎЗБЕКИСТОН САНЪАТ УСТАЛАРИ ИШТИРОКИДА

Катта концерт

«ОҚШОН ДАВРАСИ»

КАТНАШАДИЛАР: СССР халқ артисти, Давлат ва Ҳамза мунофотлари лауреати МУКАРРАМА ТУРҒУНБОВА

СССР халқ артисти

САОДАТ ҚОБУЛОВА

Ўзбекистон ССР, Туркменистон ССР ва Қоразалогистон АССР халқ артисти

КОМИЛЖОН ОТАНИЕЗОВ

Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар: Маърифат УБАЙДУЛЛАЕВА (Андижон), Гулом ХОНИҚУЛОВ (Андижон), Раъно НИЗОМОВА, Раъношай ШАРИПОВА, Эргаш КАРИМОВ

СОЛИСТАР: Фахриддин УМАРОВ, Милохат ДАДАБОВА, Камолддин РАҲИМОВ (Наманган), Уринбой ИУРАЛИЕВ (Анди-жон), Турдали САЙДУЛЛАЕВ (Наманган), Маданин ва Зайно-биддин ЮСУПОВЛАР (Марғилон), Олмолон ОХУМОНОВ

ЎЗБЕК ХАЛҚ ЧОЛҒУ АСОБЛАРИ АНСАМБЛИ

Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар: Раббон ХАМДАМОВ, Қарамон ДАДАЕВ, Зоҳидон ОБИДОВ, Махмуд ЮНСОВ.

Созандалар: Комунар КОМИЛОВ, Тоҳир РАИМОВ, Фазилат ШУКУРОВА, Ҳамид ИСАЛОВ, Носир КОСИМОВ.

Музыка раҳбари Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ар-тист Салоҳиддин ТУХТАСИНОВ

Программани Эргаш КАРИМОВ ва Ҳасан ЯУЛДШЕВЛАР олиб боради.

Вилетлар Марказий «Юбилей» спорт зали ва Свердлов номли концерт зали кассаларида кундуз соат 2 дан сотилади.

«ЎЗБЕКОНЦЕРТ»

МАРКАЗИЙ «ЮБИЛЕЙ» СПОРТ ЗАЛИДА

15 февралда (кеч соат 8 да)

ҲАЗАЛ ВА ҚЎШИҚ КЕЧАСИ

КАТНАШАДИЛАР: Кудуас МУХАММАДИЙ, Суйма ҲАНИЕВА, Енгин МИРЗО, Эрин ВОХИДОВ.

СССР халқ артисти, Давлат ва Ҳамза мунофотлари лауреати МУКАРРАМА ТУРҒУНБОВА

Ўзбекистон ССР халқ артистлари Берта ДАВИДОВА, Қун-дуз МИРКАРИМОВА.

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артистлар Дилором ШЕРО-ВА, Ориф АЛИМАХУМОВ, Ориф КОСИМОВ.

Салистар: Милохат ДАДАБОВА, Шониржон ЭРҒАШЕВ, Си-ром АМИНОВ

Атонли микрочилар ва созандалар.

«Манон» ансамбли. Қораз «Лазги» ансамбли

Ўзбек халқ чолғу асосблари ансамбли катнашади.

Кечани Енгин МИРЗО ва Назрулла ЕҒУБОВЛАР олиб боради.

Вилетлар — «Юбилей» спорт зали ва Е. М. Свердлов номли концерт зали кассаларида кундуз соат 2 дан сотилади.

Ўзбекистон кесаба союзуларининг «Чинобод» санаторийси коллектив санаторийнинг врач М. Абдуллаевага ораси.

Шарбаной ЯУЛДШЕВАННИНГ вафот этганини муносибати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Планетамизда

ВАШИНГТОННИНГ МУНОФИҚЛИГИ

ВАШИНГТОН, 9 февраль. (ТАСС). Оқ уй вакили Р. Энг-лер Сайгон қўшинларининг АҚШ ёрдамида Лаосга бости-риб киришини президент Ник-сон «маъқуллаган эди», деди. У ана шу операция халқро ҳуқуқ қондаларини ва Бирлаш-ган Миллатлар Ташкилоти ус-тави қўпол равишда бузиш эмас, деб даъво қилди. Аммо Энглер Лаосга қарши қилин-ган агрессия АҚШнинг 1962 йилда Женевада Лоснинг бе-тарафлиги, суверенитети ва бутунлигини ҳурмат қилиш юзасидан олган мажбуриятла-рига эид эканлиги тўғрисида-ги саволга жавоб беролмади.

ВАТАНПАРВАРЛАРНИНГ ҲУЖУМИ

ХАНОИ, Жанубий Вьетнам-дан олинган хабарларга қара-ганда, Халқ озодлик курали кучлари 6 февралда «лардан-вил» янгида қўғиртоқ ҳукумат қўшинлари 23-дивизиясининг позициясига ҳужум қилдилар.

ГФР, Германия Коммунистик партиясининг қақирғи би-лан Майнда катта манифестация бўлди. Байрон, машъала ва транспарантлар кўтариб олган уч ярим мингдан зиёд киши шаҳар кўчаларига чиқишди. Намойишчилар мамлакат-нинг барча демократия кучларини ГФР билан Совет Итти-фоқи ва Польша ўртасидаги шартноманинг ратификация қилинишига қарши чиқаётган ўнг экстремистлар билан ку-рашга қақирдилар. Суратда: Габриль Германиянинг Майнц шаҳридаги намойиш.

СУНГИ СОАТДА

ТОШКЕНТДА ЕР ҚИМРЛАДИ

Тошкент сейсмик станцияси мутахассисларининг хабар бе-ришича, шу йил 9 февраль кун маҳаллий вақт билан соат 15 дан 13 минут ўтганда Тош-кентда 5 балл даражада ер қимирлади. Силонини маркази Тошкентдан 23 километр узоқда: Ўзбекистон билан Қоз-ғистон оралигидаги Обой-бозор посёлкаси рақонда 6 балл бўлди. Ана шу ер қимирлашдан 3 минут ўтган, яна икки марта ер силонди. Уларнинг кучи 2 баллдан ош-ганг йўқ.

Америкалик олимлар ва ил-мий шарҳловчилар «Аполлон-14» кемасининг қосмонавт-лари ўз програмаларининг асо-сий вазибаларидан бири — Коун кратерига чиқиш ва унд-дан тупроқ намуналарни олиш-ни амалга оширишолмагани-дан афсусланишолмаганини-ни айтди. Бунда қосмо-навтларни айблаб бўлмайди. Улар қўлларидан келган ҳам-ма нарсани қилиб қиришди. Бироқ, ойдаги шаронт исон-фаолияти учун кам яроқли бўлиб қичди. Бунинг устига қосмонавтлар тушган жой би-

ИНДИРА ГАНДИНИНГ САФАРИ

ДЕХЛИ, 8 февраль. (ТАСС). Ҳиндистон Бош ми-нистри Индира Ганди кеча Калькуттада бўлиб ўтган сайлов олди митингида сўз-лаган нутқида бундай деди: «Социализм — халқимиз та-раққиёт ва равнақ сари бо-радиган йўлдир. Бу йўл индустрияни ривожланти-риш, қишлоқ ҳўжалигида ўз-ўзини таъминлашга эри-шиш ва меҳнаткашларнинг иқтисодий аҳволини яхши-лаш йўли бўлади». «Конгресс ташкилоти», «Жан Сингх» ва «Сватантра» сингари ўнг партиялар социализмга қар-ши чиқмасдилар. Улар халқ манфаатларига ва миллий манфаатларига қарши чиқ-моқдалар, деб таъкидлади Бош министр.

Индира Ганди Габриль Бенгалия, Ассом ва Трипу-раталари бўйлаб қилган сай-лов олди сафарини тугаллаб, Деҳлига қайтиб келди.

«АПОЛЛОН-14» ЕРГА ҚАЙТМОҚДА

лан Коун кратери ораси хари-тада қўрсатилганига нисбатан анча узоқ ва анча мураккаб экан. Саёхатчи қосмонавтлар ҳўқ тошлар тудасига, гоҳ тик тепалини ва қилинчи дуч ме-лишарди. Ҳўстондаги қос-мик марказда қосмонавтлар-нинг нихоятда чарчаб қол-ганини сезишди. Шепардинг томир уриши минутага 150,

СИНФИЙ ЖАНГЛАР

◆ Янги йилнинг биринчи ҳафтала-рида синфий жанглар қизиб кетди. Инфляция ва нарх-навоининг кескин суръатда ошиб бораётганли-ги, инисиялик ва эксплуатациянинг кучайганлиги Европадаги капита-лист мамлакатларнинг меҳнатқилларини ўз ҳаё-тий ҳуқуқларини ҳимоя қилиш учун оммавий чи-қишларга мажбур этди. Намойиш ва забастовка катнашчиларнинг байроқларига капитализмни халқ демократик ҳуқуқларига қилаётган ҳўжумига тобо-ра қаттиқ зарба берилаётганлигини акс эттирувчи снсий талаблар ҳам ёзилган.

АНГЛИЯ
◆ Англия буржуа матбуоти 1971 йилда ўтган йилдаги нисбатан кўпроқ забастовка бўлади, деб таъкидламоқда. Ўтган йили бўлган забастовкалар натижасида 11 миллион киши-кун қўлдан бой берилган эди. Англия меҳнаткашларининг энг кам ҳаёқ олаётган категорияларидан бири — 230 ми-нинг почта ходимининг уюшқоқлик билан олиб бораётган кураши бошланганига бир ярим ойдан олтиг вақт бўлди. Қўшима йирин насаба союзулари почта хо-димлари билан бирдам эъанлиқларини нзҳор қилди-лар ва уларни моддий жиҳатдан қўллаб-қувватла-моқдалар.

ФРАНЦИЯ
◆ Францияда алоқа ходимларининг бутун мам-лакат миқёсидаги забастовкаси 3 февралда бошлан-ган эди. Бу забастовка кенгайиб бормоқда. Алоқа ходимлари меҳнат шартининг яхшиланишини ва тирикчиликнинг қимматлаштириш кетганлигини эъти-борга олиб муносиб иш ҳақи белгиланишини талаб этмоқдалар.

Лотарингия кўмир ҳазасидаги шахталарнинг қў-чилигида иш тўхтаб қолди. Бу шахталарда Фокмон шахтерлари билан бирдамлик юзасидан ўтказила-ётган забастовкада меҳнаткашларнинг 95 проценти катнашмоқда.

ИТАЛИЯ
◆ Италияда синфий жанглар гоит кучайиб кет-ди. Политграфия ходимларидан 70 ми-нинг яқин киши бутун мамлакат миқёсида иш ташлади. Улар ўз иш ҳақларининг тартибга солинишини ва меҳнат шартининг яхшиланишини таъминлайдиган коллек-тив шартнома тузилишини талаб қилмоқдалар.

ГФР
◆ Габриль Германиядаги «Люфганза» авиация компаниясининг ишчи ва хизматчилари қатъий ку-раш олиб бормоқдалар. Улар иш ҳақини ошириш ва меҳнат шартининг яхшиланиш тўғрисидаги талаблар-ни қўллаб-қувватлаш юзасидан бошланган забас-товкани давом эттирмоқдалар.

Кейинги ҳафтада Германия Федератив Рес-публикасининг турли шаҳарларида деҳқон ҳўжалик-ларини қўллаб ҳонавайрон қилаётган монополиялар соёсатига қарши деҳқонларнинг намойишлари ўткази-лади. Габриль Германия матбуоти ва намойишлари деҳқонларнинг Германия Федератив Республикаси тарихида илгари ҳеч қачон кўрилмаган жуда катта намойишлари, деб ҳисоблайди. (ТАСС)

Митчеллнинг эса 138 мартага-ча чиқди. Советиш системаси-нинг нормал ишлаб туришига қарамай, «саёхатчилар ичид-да ҳарорат 28 даражагача кўта-рилди»
6 февралда қосмонавтлар Алан Шепард билан Эдгар Мит-челл ой кабинасининг учин-босқини даватгалини ишга со-лишди ва ой юзасидан учиб

ИККИ ЯРИМ ЁШЛИК СПОРТЧИ

Бундай воқеалар жуда кам учрайди. Мюнхен яқинидаги Эгльхартинг де-ган жойда бир қизча яшай-ди. У эндигина икки ярим ёшга кирди. Лекин, у ўзи-нинг баъзи ҳуусуятлари билан дўқчиликнинг диққа-тини тортмоқда. Унинг ис-ми Ева Генцигер. Ева су-да сузишни жуда яхши қў-риди. Сузганда ҳам шундай сузаниди, унинг тенгдошлар-и уёқда турсин, ундан қар-тароқлар ҳам унчалик су-да сузиш саъятини ағалай олишлари мушкул. Масалан, у ярим соатдан кўпроқ вақт ичида бирор дақиқа ҳам дам олмасдан сузда сузиб юра олади.

Еванинг онасининг айти-шига қараганда, у яқинда ўз тенгдошлари — кичик болалар ўртасида сузиш бў-йича «жаҳон рекорди» қўй-ди. У сув остида 42,6 се-кунд бўлиб, ана шу давр ичида 26,5 метр масофани босиб ўтди.

Еш спортчи қизчанинг онаси жуда қизқич воқеани сўзлаб берди. Масалан, Ев-анинг сузиш билан доимо шу-ғулланиб турини унинг ҳар томонлама — ҳам жисмо-ний жиҳатдан, ҳам маъна-вий жиҳатдан ривожланиш-ига катта ёрдам бермоқда. Чунотчи Ева ҳовузалари мунтазам қўйилиб ва суза-бошлагандан бўён унинг ҳу-салати яқобий томонлар жу-да қўлайди. Биринчидан, у ўзини гоитда қувноқ се-за бошлади. Одамлар билан, шунингдек ўз тенгдошлари билан бирга кўпроқ бўлиш-ни, улар билан турли ўйин-ларда актив катнашишни се-виб қолди. Бундан ташқари унинг тили тез тақомиллаш-моқда, янги-янги сўзларни яхши талаффуз қилмоқда ҳамда кўп нарсаларга бош-қалардан кўра тезроқ тушу-ниб олмақда. Демак, сув спортини биланнинг кўпро-қ шуғулланиши унинг сў-ломатлигига ва яхши ўси-шига ёрдам бермоқда.

«Штер» (ГФР) — (АПН).

Реда